

**Co-funded by
the European Union**

**AKTIVUJÍCÍ SCÉNÁŘ HODINY
vypracovaný v rámci projektu
„INOVACE V ŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ“**

TÉMA:

**Jak ověřit zdroj informací? Praktické nástroje a strategie
verifikace
(Hodnocení důvěryhodnosti mediálních materiálů a autorů)**

1. Cíle hodiny

Žák:

- rozumí, proč je ověřování zdroje klíčové v boji proti dezinformacím,
- dokáže určit znaky důvěryhodného a nedůvěryhodného zdroje informací,
- zná praktické nástroje pro ověřování obsahu na internetu (PL, CZ, SK, EU),
- cvičí analýzu zdrojů na konkrétních příkladech,
- rozvíjí schopnost kritického myšlení a činění uvědomělých rozhodnutí.

2. Cílová skupina

Žáci základních škol

3. Metody výuky

- Myšlenková bouře
- Mini-přednáška
- Skupinová práce
- Moderovaná diskuse
- Praktické cvičení s tabulkou analýzy zdroje

**Co-funded by
the European Union**

4. Didaktické pomůcky / zdroje

- Projektor nebo interaktivní tabule
- Karty s nadpisy/news z internetu (2 věrohodné, 2 pochybné)
- Infografika: „5 otázek ke zdroji“ (Kdo? Co? Odkud? Kdy? Proč?)
- Seznam fact-checkingových nástrojů:
 - o Polsko: Demagog.org.pl, Konkret24
 - o Česko: Manipulátoři.cz, Demagog.cz
 - o Slovensko: Demagog.sk, Infosecurity.sk
 - o EU: EUvsDisinfo.eu, EDMO.eu

5. Průběh hodiny (45 min)

1. Úvod – lze každému zdroji důvěřovat? (5 min)

Forma: myšlenková bouře + krátké doplnění učitele

Průběh:

Učitel zahajuje rozhovor, klade otázky k zamyšlení:

- Je každá informace na internetu pravdivá a ověřená?
- Znamená popularita stránky nebo počet lajků, že zdroj je důvěryhodný?
- Znamená fakt, že je zpráva v novinách, televizi nebo na sociální síti, že jí můžeme bez kritiky věřit?
- Jak často autoři informací uvádějí své údaje, zdroje faktů, odkazy na výzkumy nebo oficiální dokumenty?

Žáci uvádějí svá spojení a zkušenosti (např. situace, kdy narazili na falešnou nebo pochybnou informaci). Učitel je zapisuje na tabuli a vytváří seznam potenciálních „znaků důvěryhodného“ a „podezřelého“ zdroje.

Odborné informace (pro učitele nebo k předání třídě):

Ne všechny zdroje informací jsou důvěryhodné. Existují základní kritéria, která pomáhají posoudit jejich spolehlivost:

1. Autor a odpovědnost za obsah:

- o Důvěryhodný zdroj je podepsán jménem a příjmením autora nebo uvádí instituci, která přebírá odpovědnost za publikaci.
- o Chybějící podpis nebo anonymní autor může znamenat, že někdo nechce být rozpoznán, protože obsah je nevěrohodný.

2. Důkazy a fakta:

- o Pravdivé informace mají potvrzení v dokumentech, vědeckých studiích, statistikách nebo citacích odborníků.

**Co-funded by
the European Union**

o Falešné zdroje se často odvolávají na „tajné dokumenty“, „anonymní informátory“ nebo používají slova jako „všichni vědí, že...“.

3. Možnost ověření:

o Důvěryhodné zprávy lze potvrdit v jiných nezávislých médiích nebo na stránkách oficiálních institucí (např. ministerstev, mezinárodních organizací).

o Pokud pouze jedna stránka uvádí šokující informaci a nikdo jiný ji nepotvrzuje – je to varovný signál.

4. Styl a jazyk sdělení:

o Profesionální zdroje používají věcný, neutrální jazyk.

o Falešné zdroje často využívají emocionální titulky, křiklavá slova, velká písmena, vykřičníky („Šok!“, „Katastrofa!“, „Musíš to vidět!“).

5. Cíl publikace:

o Důvěryhodné zdroje informují a vzdělávají.

o Pochybné zdroje často chtějí jen vyvolat emoce, prodat produkt, získat kliky nebo vyvolat chaos a nedůvěru.

2. Definice a příklady (10 min)

Forma: mini-přednáška + ústní kvíz

Definice (k prodiskutování se žáky):

1. Zdroj informací

Osoba, instituce, médium (např. noviny, internetový portál, organizace), které předává zprávu. Zdroj může být:

o primární – např. vědecká zpráva, oficiální sdělení úřadu, rozhovor s expertem,

o sekundární – např. článek v novinách založený na cizí zprávě nebo fáma šířená na sociálních sítích.

Proč je to důležité: známe-li zdroj, víme, kdo odpovídá za obsah a můžeme posoudit jeho spolehlivost.

2. Důvěryhodný zdroj

Takový, který:

o je podepsán jménem, příjmením nebo názvem instituce,

o uvádí fakta podložená důkazy (dokumenty, výzkumy, statistikami),

o je ověřitelný – jiná nezávislá média potvrzují stejnou informaci,

o jedná transparentně, neskrývá autora ani účel publikace,

o nepracuje s emocemi, ale předkládá informace věcně a neutrálně.

Příklady: stránky Světové zdravotnické organizace (WHO), oficiální sdělení ministerstev, fact-checkingové portály.

3. Pochybný zdroj

Vyznačuje se:

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- o anonymním autorem nebo chybějícími údaji o tvůrci,
- o odvoláváním se na „tajné dokumenty“ či „známé experty“ bez důkazů,
- o senzačním jazykem plným emocí, vykřičníků, dramatických slov,
- o nemožností ověřit obsah v jiných médiích,
- o častým publikováním konspiračních teorií nebo neověřených fám.

Varovný signál: pokud se něco zdá příliš šokující, aby to byla pravda, a nikdo jiný o tom neinformuje – stojí za to to ověřit.

4. Fact-checking

Proces ověřování pravdivosti informací pomocí:

- o nezávislých portálů ověřujících fakta (např. Demagog, EUvsDisinfo, Manipulatoři.cz, Demagog.sk),
- o oficiálních stránek institucí (např. WHO, Eurostat, Evropská komise),
- o vědeckých zpráv, databázích, seriózních médiích.

Účel: oddělit pravdu od lži, zastavit šíření fake news.

Příklady k ústnímu kvízu:

Učitel čte příklady, žáci rozhodují: „zdroj důvěryhodný nebo pochybný?“ a zdůvodňují volbu.

1. **Pravdivé:** „WHO zveřejnila zprávu o účinnosti očkování – dostupná na oficiální stránce organizace.“
o *Proč důvěryhodné:* podepsaná instituce, dokument veřejně dostupný, potvrzený jinými zdroji.
2. **Pochybné:** „Anonymní lékař odhaluje, že vakcíny jsou jedem – vlády skrývají pravdu!“
o *Proč pochybné:* chybí údaje o autorovi, emocionální tón, žádné důkazy, v rozporu s vědeckými poznatky.
3. **Pravdivé:** „Eurostat zveřejňuje údaje o inflaci v zemích EU – zpráva dostupná online.“
o *Proč důvěryhodné:* oficiální instituce EU, veřejně dostupná statistická data.
4. **Pochybné:** „Tajné dokumenty z internetu dokazují, že EU chce v roce 2025 zrušit hotovost.“
o *Proč pochybné:* chybí zdroj, neověřené informace, odvolávání se na „tajné“ materiály bez potvrzení.

3. Cvičení – ověřujeme zdroje (15 min)

Cíl cvičení

- Uvědomit žákům, že nelze věřit každé informaci na internetu.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

- Naučit praktické kroky analýzy zdroje zprávy, aby dokázali odlišit spolehlivý obsah od potenciálních fake news.
- Rozvíjet schopnost kritického myšlení, týmové práce a využívání dostupných fact-checkingových nástrojů.

Průběh cvičení

1. Rozdělení do skupin a příprava materiálů (2 min)

- Žáci se rozdělí do skupin po 3–5 osobách.
- Každá skupina obdrží 4 výtisky nebo screenshots zpráv:
 - o 2 z důvěryhodných zdrojů (např. WHO, Evropská komise, fact-checkingové portály, velké tiskové agentury).
 - o 2 z pochybných nebo neověřených zdrojů (blogy, anonymní příspěvky na sociálních sítích, „senzace“).
- V sadách se objevují různé formy: titulky článku, úryvek z Facebooku, tweet, zpráva z komunikátoru, náhled videa z YouTube.

Sada zpráv pro skupinovou práci

1. Důvěryhodné zdroje (pravdivé, potvrzené informace)

A. Titulek článku z informačního portálu

„WHO: Děti by si měly hrát venku alespoň hodinu denně“

(Článek publikován na oficiální stránce WHO, potvrzen výzkumy lékařů)

Náhled: fotografie dětí hrajících si fotbal na hřišti.

B. Úryvek z příspěvku na Facebooku Ministerstva zdravotnictví

„Tento týden se na mnoha školách začala zdarma provádět vyšetření zraku žáků. Pokud chcete, aby se vaše škola zapojila, podívejte se na podrobnosti zde: [odkaz]“

Náhled: fotografie zdravotní sestry vyšetřující zrak žáka.

2. Pochybné nebo neověřené zdroje

C. Tweet anonymního uživatele

„Slyšel jsem, že od příštího měsíce budou všechny školy v Polsku začínat výuku v 10:00! Učitel mi řekl, že je to už jisté!“

(Chybí odkaz k potvrzení, žádný zdroj informací)

Náhled: ikona budíku a postele.

D. Zpráva z komunikátoru

„Můj kamarád viděl v parku lišku, která nosila... brýle! 🐾👓 To musí být zvíře z cirkusu, které uteklo!“

(Chybí fotografie, příběh působí jako vtip nebo pohádka)

Náhled: obrázek lišky s brýlemi (kresba, nikoli reálná fotografie).

**Co-funded by
the European Union**

Instrukce pro skupiny

1. Přečtěte si všech 4 zprávy.
2. Vyberte ty, které se zdají pravdivé, a ty, které mohou být vymyšlené nebo přehnané.
3. Označte v tabulce:
 - o Jaké jsou zdroje informací?
 - o Jsou důkazy (fotografie, odkazy, výzkumy)?
 - o Zní to jako něco, co by se opravdu mohlo stát?

Karta analýzy zpráv

Obsah zprávy	Pravdivá nebo falešná? (označ ✓)	Proč si to myslíš? (např. je zdroj, zní jako pohádka)	Odkud tato zpráva pochází? (např. WHO, blog, známý)	Jsou důkazy? (fotografie, odkaz, výzkum)
	☐ Pravdivá ☐ Falešná			
	☐ Pravdivá ☐ Falešná			
	☐ Pravdivá ☐ Falešná			
	☐ Pravdivá ☐ Falešná			

Instrukce pro žáky

1. Přečti si pozorně každou ze 4 zpráv.
2. Označ v tabulce, zda je podle tebe pravdivá nebo falešná.
3. Napiš, proč si to myslíš.
4. Zjisti, odkud zpráva pochází.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

5. Zamysli se, zda existují důkazy, které ji potvrzují.

4. Prezentace a rozbor výsledků (3 min)

- Každá skupina vybere 1 příklad důvěryhodný a 1 pochybný, a zdůvodní volbu.
- Učitel zapisuje na tabuli nejčastěji zmiňované varovné signály, např.:
o chybějící autor, chybějící důkazy, senzační tón, žádné potvrzení v jiných zdrojích, podivná adresa stránky.
- Žáci společně vytvoří mini-seznam „Jak ověřit zdroj ve 3 krocích“.

Shrnutí učitele:

- Důvěryhodný zdroj je podepsaný, podložený fakty a potvrzený na více místech.
- Pochybné zprávy jsou často anonymní, emocionální, bez důkazů a objevují se pouze v jednom kanálu.
- Ověření autora a zdrojů je první obranný štít proti fake news.
- Vyplatí se používat fact-checkingové nástroje (Demagog, Manipulátoři.cz, Demagog.sk, EUvsDisinfo, EDMO), abychom si byli jistí, zda je zpráva pravdivá.

4. Diskuse – Je snadné zjistit, kdo je autorem informací? (8 min)

Cíl diskuse:

- Uvědomit žákům, že autorství informace je jedním z klíčových prvků její důvěryhodnosti.
- Pochopit, proč je na internetu tolik anonymního obsahu a jak to ovlivňuje jeho hodnocení.
- Seznámit se se základními strategiemi a nástroji, které pomáhají při ověřování autorů zpráv.

Otázky pro žáky:

1. Proč je na internetu tolik anonymních informací?
 - o Umožňuje anonymita publikovat lži bez následků?
 - o Existují situace, kdy je anonymita oprávněná (např. ochrana zdroje v investigativní žurnalistice)?
2. Znamená vysoký počet sdílení, že zdroj je důvěryhodný?
 - o Znamená „populární“ vždy „pravdivé“?
 - o Lze zmanipulovat počet lajků, komentářů a sdílení? (např. boty, falešné účty).
3. Které prvky stránky nebo článku vzbuzují vaši důvěru a které podezření?
 - o **Důvěra:** jméno a příjmení autora, odkaz na zdroj, kontaktní údaje, odvolání na výzkumy, uznávaná redakce.
 - o **Podezření:** chybějící autor, obecné „odborníci tvrdí“, překlepy, senzační titulky, neznámá doména stránky.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

4. Jaké nástroje mohou pomoci při ověřování informací?
- o Fact-checkingové portály (Demagog.org.pl, Manipulátoři.cz, Demagog.sk, EUvsDisinfo.eu).
 - o Vyhledávače obrázků (Google Obrázky, TinEye) – ověření, zda fotografie není použita v jiném kontextu.
 - o Oficiální stránky organizací (WHO, Evropská komise, ministerstva).
 - o Ověření autora ve vyhledávačích – je novinářem, odborníkem, nebo anonymním účtem?

Doplňující otázky pro prohloubení diskuse:

- Stalo se vám někdy, že jste něco sdíleli bez ověření autora?
- Měl by být anonymní příspěvek na fórech nebo sociálních sítích brán vážně, pokud nemá zdroje?
- Jak snadné je podvrhnout stránku nebo profil, který vypadá důvěryhodně?

Závěry učitele (rozšířené):

- Chybějící autor nebo neznámý zdroj je prvním varovným signálem, že obsah může být falešný.
- Popularita příspěvku, počet lajků a sdílení nejsou důkazem pravdy – tyto ukazatele lze koupit nebo uměle vygenerovat.
- Ověření autora a zdroje je jedním z nejjednodušších způsobů ochrany před dezinformací.
- Ověřovací nástroje pomáhají rychle zjistit, zda je autor důvěryhodný a zda uváděná fakta potvrzují jiná média nebo oficiální instituce.

5. Shrnutí a reflexe (7 min)

Forma: individuální práce + společný seznam

Žáci dokončí věty:

- „Pochopil/a jsem, že ověřování zdroje informací pomáhá...“
- „Nejpodezřelejší na anonymních zprávách je...“
- „Než zprávu nasdílím, ověřím...“

Společný seznam: „5 zásad ověřování zdroje“

1. Hledej podpis autora nebo název instituce.
2. Ověř, zda jsou uvedeny zdroje dat nebo odkazy na výzkumy.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

3. Porovnej zprávu v několika důvěryhodných médiích.
4. Využij stránky fact-checkingové (Demagog, EDMO, EUvsDisinfo).
5. Nedůvěřuj anonymním, emocionálním a nedoloženým informacím.

6. Slovník pojmů – Ověřování zdrojů informací

Pojem	Definice
Zdroj informací	Osoba, instituce nebo médium, odkud zpráva pochází.
Důvěryhodný zdroj	Ověřený zdroj, podepsaný, podložený fakty, možné jej potvrdit.
Pochybný zdroj	Anonymní, emocionální, bez důkazů, odkazující se na „tajemství“.
Fact-checking	Proces ověřování faktů, dat a obsahu v nezávislých zdrojích.
Křížová verifikace	Ověření téže informace v několika nezávislých médiích.

7. Metodický průvodce pro učitele

1. Příklady k využití

- Připrav fiktivní titulky a krátké články, které vypadají realisticky, ale obsahují znaky pochybných zdrojů (např. chybějící autor, odvolávání na „tajné odborníky“, anonymní citace).
- Využij mezinárodní, neutrální témata (např. počasí, věda, sport, činnost EU), abys předešel politickým kontroverzím nebo místním sporům.
- Ukaž také kontrastní příklady důvěryhodných zdrojů (zprávy WHO, Eurostat, sdělení Evropské komise), aby žáci měli referenční bod.

2. Didaktické materiály

- Výtisky titulků/příspěvků – ke každé skupině dva důvěryhodné a dva pochybné.
- Tabulka analýzy zdroje (Autor? Odkazy/důkazy? Možnost potvrzení? Důvěryhodné: ANO/NE).
- Infografika „5 otázek ke zdroji“:

1. Kdo je autorem informace?
2. Jsou uvedena fakta nebo důkazy?
3. Lze zprávu nalézt v jiných, nezávislých zdrojích?

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

4. Je tón textu neutrální, nebo emocionální?
5. Vypadá stránka profesionálně (adresa www, bez překlepů, kontaktní údaje)?
 - (Volitelně) Multimediální prezentace s příklady důvěryhodných stránek (fact-checkingové portály) a falešných (anonymní blogy, clickbaity).

3. Způsob vedení hodiny

- Pokládej otevřené otázky, např.:
 - o „Proč si myslíš, že je tento zdroj spolehlivý?“
 - o „Může anonymní autor uvádět pravdivé informace? Jak to ověřit?“
- Dej prostor pro chyby – ukaž, že každý se může splést a že dovednost ověřování zdrojů vyžaduje praxi.
- Ukaž krok za krokem, jak sám ověřuješ informaci (např. zadání titulku do vyhledávače, kontrola autora, analýza oficiálních stránek).

4. Budování bezpečné atmosféry

- Vyhýbej se přímému hodnocení žáků („to je špatná odpověď“), místo toho se ptej:
 - o „Co tě přimělo považovat tuto zprávu za pravdivou?“
 - o „Jaké důkazy by tě přesvědčily, že je to důvěryhodné?“
- Zdůrazni, že každý se může nechat nachytat falešným zdrojem, proto je společná analýza cvičením, které rozvíjí kritické myšlení.

5. Rozšíření hodiny

- Mini-projekt třídy „Mapa důvěryhodných zdrojů“:
 - o Žáci ve skupinách vyhledají po 3–4 portály nebo instituce (PL, CZ, SK, EU), které publikují spolehlivé informace.
 - o Mohou to být fact-checkingové portály, oficiální stránky ministerstev, mezinárodních organizací (např. WHO, Evropská komise).
 - o Vznikne společný plakát nebo digitální prezentace – seznam ověřených zdrojů, které lze použít, když chceme potvrdit zprávu.

8. Vědecké a vzdělávací zdroje (mezinárodní a unijní)

EDMO – European Digital Media Observatory
<https://edmo.eu>

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

**Co-funded by
the European Union**

– znalostní báze o dezinformacích, fact-checkingové nástroje, výzkumy o důvěryhodnosti zdrojů v Evropě.

EUvsDisinfo – projekt Evropské služby pro vnější činnost

<https://euvsdisinfo.eu>

– příklady falešných zpráv, nástroje pro analýzu zdrojů a online propagandy.

UNESCO – Media and Information Literacy Curriculum for Teachers

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971>

– globální doporučení k hodnocení důvěryhodnosti informací, ověřování zdrojů a mediální výchově.

Polské fact-checkingové a vzdělávací zdroje

- **Demagog.org.pl**
<https://demagog.org.pl>
– nástroje pro ověřování faktů, příručky „Jak hodnotit zdroj informací?“, analýzy falešného obsahu v polských médiích.
- **Konkret24 (TVN24)**
<https://konkret24.tvn24.pl>
– analýzy falešných zpráv, ověřování autorů a zdrojů publikací na sociálních sítích.
- **Niebezpiecznik.pl**
<https://niebezpiecznik.pl>
– materiály o bezpečnosti na internetu, rozpoznávání falešných stránek, phishingu a online manipulacích.

České a slovenské fact-checkingové zdroje

- **Manipulátoři.cz**
<https://manipulatori.cz>
– český vzdělávací a analytický portál, příručky o rozpoznávání falešných zdrojů a dezinformací.
- **Demagog.cz / Demagog.sk**
<https://demagog.cz>
<https://demagog.sk>
– ověřování výroků politiků, analýzy zdrojů a způsobů manipulace informacemi.
- **Infosecurity.sk – Inštitút pre bezpečnostnú politiku**
<https://infosecurity.sk>
– zprávy o dezinformacích v regionu, včetně falešných zdrojů a propagandistických kampaní.

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií

